

Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Polskiej Akademii Nauk
Zeszyt 271, rok 2018, s. 42–53

Waldemar W. Budner

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Katedra Logistyki Międzynarodowej,
Al. Niepodległości 10, 60-967 Poznań, w.budner@ue.poznan.pl

ZMIANY DOMINACJI FUNKCJONALNYCH NA OBSZARZE METROPOLII POZNAŃ

Abstract: Changes in functional dominations in Poznań Metropolis Area. The article presents the process of functional changes in the area of the Metropolis of Poznań, i.e. 22 communes belonging to the Metropolia Poznań Association. The process was examined on the basis of changes in the employment structure and spatially different tendencies and segregation in the scope of dominant functions.

Keywords: dominant functions, functional characteristics, changes area of the Metropolis of Poznań

JEL codes: R11

Wprowadzenie

Współczesny rozwój gospodarczy koncentruje się w miastach i na obszarach je otaczających. Najważniejszą rolę w tym procesie odgrywają duże miasta – metropolie, które wraz z obszarami je otaczającymi stają się podstawowymi węzłami w strukturze gospodarczej regionów i krajów, a niektóre nawet świata.

W warunkach polskich, podobnie jak w krajach zachodniej Europy, duże miasta coraz silniej i wyraźniej oddziałują na otoczenie. Przejawia się to m.in. procesem suburbanizacji, którego negatywnym z ogólnospołecznego punktu widzenia efektem jest tzw. rozlewanie się miast (*urban sprawl*). Oznacza to, że zarządzanie miejskie trudno jest prowadzić tylko w skali miasta mierzonej jego granicami administracyjnymi. Istotnymi podmiotami w tym procesie stają się bowiem gminy na obszarze otaczającym miasto centralne. Podlegają

one nie tylko intensywnym procesom suburbanizacji, ale również przemianom funkcjonalnym, tworząc włącznie z miastem centralnym jeden zurbanizowany organizm gospodarczo-społeczny. Rozpoznanie tych przemian oraz charakteru funkcjonalnego jednostek i ich roli w istniejącym układzie stanowi ciekawy i aktualny problem zarówno poznawczy, jak i praktyczny.

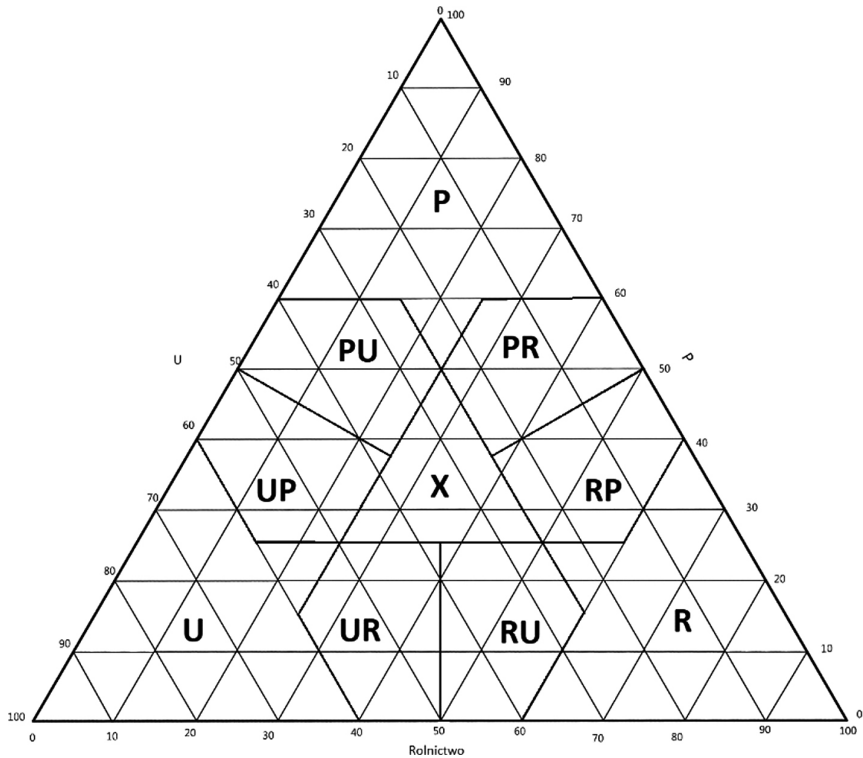
Celem artykułu jest przedstawienie tendencji i prawidłowości zmian charakteru dominacji funkcjonalnej gmin tworzących obszar Metropolii Poznań oraz ustalenie typologii jednostek terytorialnych. Okres analizy obejmuje lata 2006–2016. Proces zostanie zbadany poprzez analizę zmian w strukturze pracowników zatrudnionych w danej jednostce zagregowanej do trzech sektorów gospodarki narodowej (rolnictwa, przemysłu, usług). Takie postawienie celów badania zawęży zakres analizy przemian funkcjonalnych, które są zjawiskiem znacznie szerszym niż przedstawione w opracowaniu, a przyjęty sposób analizy nie daje pełnego obrazu wielowymiarowości zagadnienia funkcji metropolitalnych w aspekcie gospodarki postindustrialnej czy rozwoju funkcji kontrolnych i zarządczych, szczególnie w relacjach z otoczeniem regionalnym lub w jeszcze szerszym wymiarze. Daje natomiast zgeneralizowany obraz poziomu i charakteru gospodarczego obszaru oraz zmian i tendencji przekształceń funkcjonalnych, które są związane z gospodarczymi funkcjami obszaru Metropolii Poznań (OMPń). Zagadnienie poddane analizie nie było też badane od lat 90. XX w. (a w odniesieniu do OMPń wcale) i jest ciekawe z poznawczego punktu widzenia.

1. Metoda badania

Funkcje miast (jednostek terytorialnych), określone jako *całokształt działalności społecznych i gospodarczych, jakie miasta spełniają w systemie gospodarki narodowej* [Jerczyński 1977: 17], można rozpatrywać w różny sposób. W opracowaniu identyfikowane są tradycyjnie z rolą, jaką pełnią poszczególne rodzaje funkcji w działalności społeczno-gospodarczej miasta/gminy ujmowanego jako pewna całość, tzn. traktowanego jako obszar zamknięty – czyli odmiennie w stosunku do koncepcji bazy ekonomicznej miast Sombarta [1902] i Dziewońskiego [1971]. W takim ujęciu można mówić o poszczególnych funkcjach rodzajowych (np. przemysłowej, usługowej czy rolniczej) traktowanych jako funkcje dominujące, tj. główne czy też charakterystyczne danego ośrodka w zależności od przyjętych kryteriów statystycznych. Można je zmierzyć udziałem pracowników związanych z daną działalnością (funkcją) w ogólnym zatrudnieniu w jednostce. Innymi słowy, ustalić strukturę pracujących, a na jej podstawie wskazać typ dominacji funkcjonalnej.

W przyjętej metodzie za punkt wyjścia w ocenie dominacji funkcjonalnej należy przyjąć agregację działań gospodarki narodowej do trzech podstawowych sektorów ekonomicznych (R – rolnictwo i leśnictwo, P – przemysł i budownictwo, U – usługi). Struktura zatrudnienia w układzie trzech sektorów dostarcza zgeneralizowanej informacji na temat znaczenia poszczególnych sektorów w gospodarce obszaru. Można ją przedstawić graficznie za pomocą wykresu – trójkąta Ossana (ryc. 1).

Zebrane do analizy dane dotyczą rynku pracy i ludności w latach 2006–2016 i pochodzą z Banku Danych Lokalnych. Stanowią one obszerny zbiór informacji o liczbie pracujących według sekcji, sprowadzonych w pracy ostatecznie do trzech podstawowych sektorów¹. Dane nie uwzględniają jednak pracujących w podmiotach gospodarczych o liczbie zatrudnionych do 9 osób

Ryc. 1. Trójkąt Ossana jako podstawa typologii funkcjonalnej jednostek terytorialnych

Źródło: Opracowanie własne według Jerczyński [1977].

¹ Ze względu na obszerność informacji, materiał nie jest prezentowany w opracowaniu.

(również w „szarej strefie”). Fakt ten spowodował około 33-procentowe niedoszacowanie liczby pracujących. W największym stopniu dotyczy to, w wartościach bezwzględnych, pracujących w usługach i rolnictwie, w mniejszym stopniu w przemyśle. Ma to znaczenie dla dokładności obliczeń struktury funkcjonalnej, mniejsze dla określenia typu funkcjonalnego jednostki. Okazuje się jednak, że proporcje w strukturze zatrudnienia w gminach aglomeracji są zbliżone do tych w jednostce NTS4 (powiat poznański) uwzględniającej pełne zatrudnienie (poza jednostkami w zakresie obrony i bezpieczeństwa publicznego). Podobną prawidłowość zaobserwowano dla wybranych gmin OMPń. Pozwala to na ostrożne, ale z małym marginesem błędu, określenie charakteru dominacji funkcjonalnej jednostek. Szacunkowe różnice mogą wynosić maksymalnie ± 6 p.p. Zgromadzony materiał statystyczny można zatem uznać za wystarczający do realizacji celów analizy.

2. Obszar badania

Rozwinięte metropolie kształtują i mają obszar metropolitalny. Jego precyzyjne zdefiniowanie jest trudne, podobnie jak samej metropolii. Obszar metropolitalny jest zazwyczaj dużym, złożonym i powiązanim funkcjonalnie wielkomiejским systemem jednostek osadniczych zdominowanych przez centrum – czyli metropolię. Obejmuje tereny podmiejskie (w tym rolnicze), znajdujące się w bezpośredniej sferze oddziaływania. Przyjęty obszar badania określony jako obszar Metropolii Poznań tworzą, w znaczeniu administracyjnym, Poznań z powiatem poznańskim oraz 4 inne jednostki spoza powiatu: m. i gm. Oborniki (pow. obornicki), Skoki (pow. wągrowiecki), Szamotuły (pow. szamotulski) oraz Śrem (pow. śremski). OMPń zajmuje powierzchnię 3082 km², tj. 10,3% powierzchni województwa, w skład jego struktury przestrzennej wchodzi:

- **centrum (C)**, tj. miasto Poznań oraz dwie strefy otaczające centrum;
- **strefa wewnętrzna (SW)** – jednostki tworzące bezpośrednie, bliższe otoczenie centrum, tj. 12 gmin powiatu poznańskiego; odległość drogowa z Poznania do siedzib urzędów nie przekracza 20 km (Czerwonak, Dopiewo, Kleszczewo, Komorniki, Kórnik, Luboń, Mosina, Puszczykowo, Rokietnica, Suchy Las, Swarzędz, Tarnowo Podgórne; razem 1116 km²; 36,2% OMPń);
- **strefa zewnętrzna (SZ)** – jednostki tworzące odległe otoczenie centrum, położone w drugiej peryferyjnej strefie pierścienia wokół Poznania, tj. 5 pozostałych gmin powiatu poznańskiego (Buk, Kostrzyn Wlkp., Murrowana Goślina, Pobiedziska, Stęszew) oraz Oborniki, Skoki, Szamotuły, Śrem (razem 1703 km²; 55,3% OMPń).

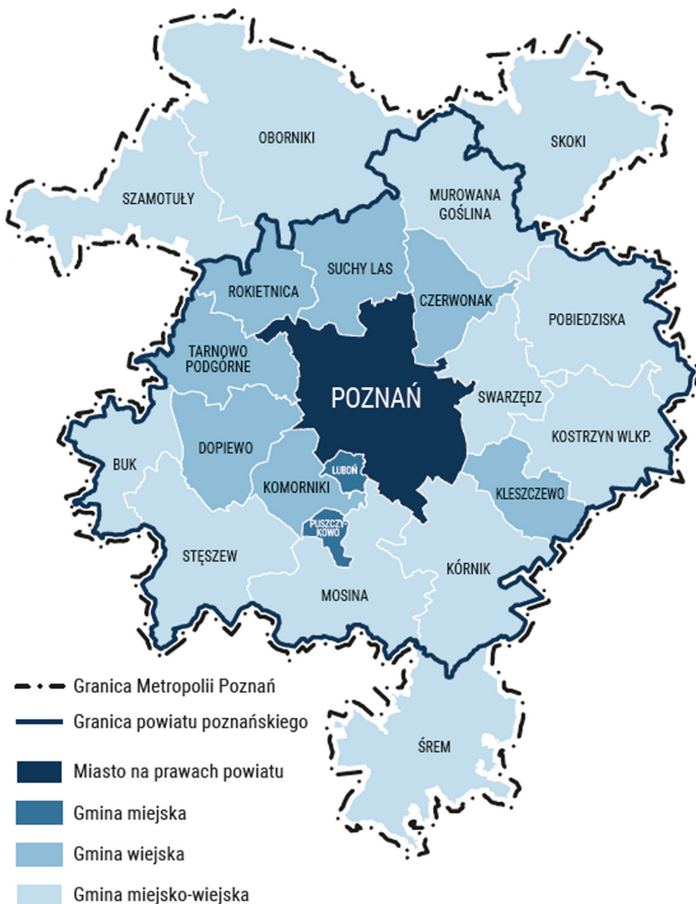
Instytucjonalnie OMPń odpowiada terytorium Stowarzyszenia Metropolii Poznań (SMP), którego historia jest związana z partnerstwem JST na terenie wokół Poznania i ma ukształtowaną już ponad 10-letnią tradycję. Spontaniczne i żywiołowe zmiany wokół dużych miast w Polsce oraz powstające w związku z tym strefy podmiejskie skłoniły samorzady do dyskusji nad budowaniem partnerstw, współpracy i obrony wspólnych interesów. Jedną z form zarządzania na obszarach metropolitalnych jest metropolitalne współzarządzanie (*metropolitan governance*). Charakteryzuje się ono współpracą jednostek samorządu terytorialnego na danym obszarze w ramach określonych struktur administracyjnych, którymi mogą być związki, zrzeszenia lub stowarzyszenia metropolitalne. Mogą one powstawać oddolnie [Zielona księga... 2012]. W Polsce, po długim okresie przymiarek do sformułowania i przyjęcia ustawy metropolitalnej, uznano, że system dobrowolnego, oddolnego zrzeszania i integracji zarządzania wspartego zachętami finansowymi będzie początkiem wypracowywania rozwiązań, których dynamika oraz kierunek będzie zależał od władz samorządowych znajdujących się na obszarach metropolitalnych. Daje to większe szanse na podjęcie rzeczywistej współpracy między JST [Biała księga... 2013; Frankowski, Szymtkowska 2015].

15 maja 2007 r. na mocy *Porozumienia o współpracy* została utworzona Rada Aglomeracji Poznańskiej. Stanowiła ona forum współpracy władz gmin, tworzących wspólnie aglomerację poznańską. Pod dokumentem podpis złożyli: prezydent miasta Poznania, starosta poznański i wóldarze wszystkich 17 gmin powiatu poznańskiego. Było to jedno z pierwszych tego typu porozumień w Polsce. 26 czerwca 2008 r. do porozumienia przystąpiły dwie gminy spoza powiatu poznańskiego: Śrem i Szamotuły, zaś w dniu 28 listopada 2008 r. porozumienie podpisały także władze gminy Skoki (powiat wągrowiecki). 18 lutego 2011 r. odbyło się zebranie założycielskie Stowarzyszenia Metropolia Poznań. 15 czerwca 2011 r. nastąpiło rozszerzenie SMP – przyjęto miasto i gminę Oborniki (powiat obornicki), a 29 listopada 2013 r. gminę Czerwonak². Stowarzyszenie Metropolia Poznań tworzą obecnie (stan w 2018 r.): miasto Poznań, powiat poznański, 17 gmin powiatu poznańskiego, Szamotuły, Skoki, Śrem i Oborniki (ryc. 2). Tak określony OMPń stanowi podstawę przestrzenną funkcjonowania Stowarzyszenia Metropolia Poznań koordynującego działalność społeczno-gospodarczą zgodnie ze statutem stowarzyszenia. Zarząd Województwa Wielkopolskiego zatwierdził w dniu 20 maja 2016 r. obszar Stowarzyszenia Metropolia Poznań.

Warto w tym miejscu dodać, że badania naukowe w zakresie szeroko rozumianej problematyki metropolitalnej (m.in.: aglomeracji poznańskiej

² Na zebraniu założycielskim w 2011 r. do Stowarzyszenia Metropolia Poznań nie przystąpiła gmina Czerwonak (<http://www.aglomeracja.poznan.pl>).

i Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego czy procesów urbanizacyjnych w Wielkopolsce) prowadzone są przez badaczy z ośrodka poznańskiego skupionych przede wszystkim wokół Centrum Badań Metropolitalnych UAM w Poznaniu. Badania dotyczą podnoszenia przewagi konkurencyjnej obszaru Metropolii Poznań, zintegrowanego zarządzania na tym terenie, identyfikacji i rozwiązywania bieżących i potencjalnych problemów rozwoju i funkcjonowania obszaru (w tym kwestii planowania i podnoszenia ładu przestrzennego oraz przeciwdziałania niekontrolowanym skutkom suburbanizacji). W ramach prowadzonej działalności opublikowano serię wydawniczą nazwaną

Ryc. 2. Obszar Metropolii Poznań

Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej³ poświęconą problemom rozwoju miasta Poznania, powiatu poznańskiego oraz miast i gmin tworzących wysoko zurbanizowany obszar określany jako aglomeracja poznańska. Dotychczas ukazały się 32 zeszyty (od 2010 do 2018 r.). Ponadto przygotowano trzy obszerne opracowania:

- *Strategię rozwoju aglomeracji poznańskiej* (CBM, 2011),
- *Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej* (CBM, 2012),
- *Koncepcję kierunków rozwoju przestrzennego Metropolii Poznań* (CBM, 2016).

3. Typologia funkcjonalna jednostek na obszarze Metropolii Poznań i jej zmiany

Struktura zatrudnienia na OMPń wykazuje wyraźną dominację funkcji usługowych, z przewagą usług niematerialnych. Udział zatrudnionych w sektorze usług wzrósł w rozpatrywanych latach 2006–2016 bardzo znacząco (z 64,6% do 70,5%), przy równoczesnym spadku zatrudnienia w przemyśle (z 34,3% do 38,8%). W rolnictwie udział pracujących jest względnie stabilny i utrzymuje się na poziomie 1%. Struktura ta odbiega od przeciętnej dla całego województwa wielkopolskiego szczególnie w sektorze rolniczym, w którym udział zatrudnionych wynosi aż 14,3%, z kolei w usługach pracuje 54,7% (z niewielką przewagą usług niematerialnych). Zbliżony udział wykazuje tylko zatrudnienie w przemyśle – 31,0% (stan w 2016 r.).

Proces wzrostu udziału zatrudnienia w usługach jest jeszcze bardziej wyraźny w Poznaniu, gdzie zatrudnienie w tym sektorze wynosiło 79,5% (w 2016 r.). Z kolei w bliższej wewnętrznej strefie otaczającej centrum proces ten osiągnął najwyższą dynamikę. W analizowanym okresie nastąpił wzrost udziału usług o 11 p.p. (z 47,2% do 58,2%). Obserwowane tendencje nie były zauważalne w strefie zewnętrznej. Udział zatrudnionych w przemyśle i usługach jest stabilny i zrównoważony (patrz tab. 1).

Analizując rozkład dominacji funkcjonalnych poszczególnych jednostek, można zaobserwować pewną prawidłowość (patrz ryc. 3). W centralnej części obszaru (Poznań) wyraźnie dominuje działalność usługowa (z przewagą usług rynkowych). Udział ten systematycznie wzrasta. W gminach otaczających Poznań zauważalna jest silna tendencja wzrostu udziału usług w strukturze zatrudnienia. Efektem tego jest przewaga gmin o dominacji funkcjonalnej usług, uzupełnianych sporadycznie przemysłem. Najbardziej

³ Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej: <http://cbm.amu.edu.pl/category/publikacje/biblioteka-aglomeracji-poznanskiej/>.

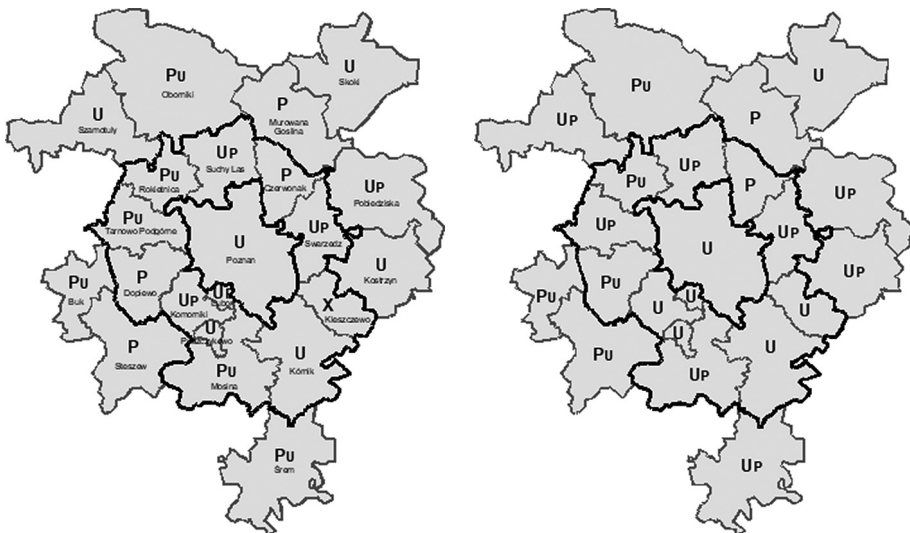
Tabela 1

Struktura zatrudnienia [w %] i zmiany dominacji funkcjonalnej na obszarze Metropolii Poznań*

	Rok	R	P	U	Typ dominacji funkcjonalnej
Obszar Metropolii Poznań (OMPr)	2006	1,1	34,3	64,6	U
	2011	1,2	30,8	68,0	U
	2016	0,7	28,8	70,5	U
Poznań (C)	2006	0,3	27,4	72,2	U
	2011	0,7	22,4	76,9	U
	2016	0,2	20,4	79,5	U
Strefa wewnętrzna (SW)	2006	1,7	51,1	47,2	PU
	2011	1,3	47,2	51,5	UP
	2016	0,9	40,8	58,2	UP
Strefa zewnętrzna (SZ)	2006	4,3	47,2	48,5	UP
	2011	3,9	47,4	48,7	UP
	2016	3,2	47,1	49,6	UP

* typologia ustalona na podstawie pracujących w podmiotach, w których liczba zatrudnionych przekracza 9 osób.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL.

Ryc. 3. Typy jednostek terytorialnych według dominacji funkcjonalnej w trzech strefach obszaru Metropolii Poznań (2006 i 2016 r.)

Źródło: Opracowanie własne.

spektakularną zmianę przedstawia gmina Kleszczewo. Jeszcze w 2006 r. była to gmina o funkcjach mieszanych (względna równowaga trzech sektorów), by w 2016 r. reprezentować już niemal klasyczny typ usługowy, mimo że położona jest na terenach o warunkach dla rozwoju rolnictwa. Im bardziej w stronę peryferii całego układu metropolitalnego, tym udział przemysłu jest wyraźniej widoczny. Często o zmianie typu funkcjonalnego małej gminy decyduje jedna znacząca inwestycja tworząca dużo miejsc pracy, która może odmienić dotychczasową tendencję. Przykładem mogą być gminy Kostrzyn Wlkp. lub Kleszczewo.

Tabela 2

Struktura zatrudnienia w gminach obszaru Metropolii Poznań [w %]*

Gmina	2006			2011			2016		
	R	P	U	R	P	U	R	P	U
Buk	2,6	55,7	41,7	1,4	46,4	51,0	1,8	53,1	45,1
Czerwonak	2,1	66,9	31,0	1,8	75,3	23,0	1,7	71,7	26,6
Dopiewo	3,5	68,2	28,3	1,6	57,3	41,1	1,7	52,2	46,0
Kleszczewo	28,9	27,3	43,8	16,3	25,6	58,0	10,6	19,1	70,2
Komorniki	1,1	46,3	52,6	0,1	34,0	66,0	0,3	33,1	66,6
Kostrzyn	4,9	18,4	76,7	6,6	40,1	53,3	6,9	33,8	59,3
Kórnik	2,2	31,0	66,7	1,3	28,7	70,0	1,0	27,9	71,0
Luboń	0,1	46,4	53,5	0,5	45,1	54,4	0,2	34,8	65,0
Mosina	2,6	53,1	44,3	5,1	52,4	42,4	3,2	45,7	51,1
Murowana Goślina	8,2	60,6	31,2	7,3	56,5	36,2	5,6	61,6	32,8
Oborniki	5,4	50,3	44,3	2,6	50,8	46,6	3,4	53,8	42,8
Pobiedziska	2,2	45,1	52,7	2,1	52,5	45,4	2,4	46,0	51,6
Poznań	0,3	27,4	72,2	0,7	22,4	76,9	0,2	20,4	79,5
Puszczykowo	0,7	36,2	63,0	0,3	37,1	62,7	0,0	28,8	71,2
Rokietnica	2,6	54,3	43,1	3,5	52,3	44,2	1,6	50,0	48,3
Skoki	12,5	20,6	66,9	7,3	31,2	61,5	6,8	26,8	66,4
Stęszew	3,3	63,2	33,5	2,9	58,4	38,7	2,4	58,3	39,3
Suchy Las	1,0	48,3	50,7	0,6	46,9	52,5	0,3	44,6	55,1
Swarzędz	1,8	48,5	49,7	1,4	48,8	49,7	1,2	41,8	57,0
Szamotuły	4,9	34,0	61,1	5,7	37,3	57,0	2,7	38,4	58,9
Śrem	2,8	54,8	42,5	3,2	47,0	49,8	2,6	42,7	54,7
Tarnowo Podgórne	0,4	56,8	42,8	0,2	51,4	48,5	0,1	39,6	60,3

*struktura obliczona na podstawie pracujących w podmiotach, w których liczba zatrudnionych przekracza 9 osób.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL.

Podsumowanie

Współczesne przeobrażenia struktury zatrudnienia w gospodarce związane są z rozwojem sektora usługowego. Powodują one również wzrost znaczenia usług o charakterze niematerialnym. Funkcje produkcyjne w coraz mniejszym stopniu decydują o dynamice rozwojowej obszaru [por. Matczak 1992; Budner 1999], szczególnie w odniesieniu do metropolii w gospodarce postindustrialnej. Z kolei rozwój trzeciego sektora usługowego jest, jak stwierdza Dupuy [1991], istotnym czynnikiem metropolizacji. Zjawisko to jest zauważalne również na obszarze Metropolii Poznań.

Metropolia Poznań jest biegunem wzrostu województwa wielkopolskiego. Świadczy o tym m.in. największa koncentracja potencjału demograficznego w regionie (30%). Ośrodkiem dominującym – rdzeniem układu – jest oczywiście Poznań jako miasto centralne, koncentrujące blisko 60% potencjału ludności i 2/3 ogółu pracujących na OMPń. Poznań jest wielokierunkowo rozwiniętym ośrodkiem o usługowej dominacji funkcjonalnej (szczególnie usług rynkowych).

Istniejący potencjał gospodarczy gmin obszaru ilustruje, poza potencjałem ludności, również liczba miejsc pracy. Biorąc pod uwagę miejsca pracy i ludność, można określić potencjał gospodarczy każdej z gmin OMPń. Do gmin o relatywnie wysokim potencjale gospodarczym w strefie wewnętrznej zaliczyć można jednostki leżące w bezpośredniej bliskości Poznania i dobrze z nim skomunikowane, o rozwiniętych funkcjach usługowych, mające też atrakcyjne tereny inwestycyjne (gm. Tarnowo Podgórne, gm. Kórnik, gm. Komorniki, m. i gm. Swarzędz, gm. Suchy Las), i przemysłowych (gm. Czerwonak, gm. Dopiewo). Potencjał ten słabnie na zewnątrz układu. Wzrasta natomiast znaczenie funkcji przemysłowych. Najważniejsze jednostki położone w zewnętrznej strefie to przede wszystkim: Śrem, Oborniki i Szamotuły.

Pozostałe gminy są słabsze pod względem demograficzno-gospodarczym, choć stanowią istotne uzupełnienie układu ekonomicznego całego OMPń. Grupę tę tworzą mniejsze gminy, o zatrudnieniu poniżej 2,5 tys. osób, mniej korzystnie położone względem centrum w strefie zewnętrznej.

Badanie empiryczne pozwala na wysunięcie pewnych wniosków. Analizowana struktura zatrudnienia jednostek terytorialnych OMPń reprezentuje dość zróżnicowane typy dominacji funkcjonalnej. W czasie następują zmiany funkcjonalne jednostek. Generalizując, w strefie wewnętrznej następuje wzmocnienie dominacji funkcji usługowych. W strefie zewnętrznej funkcje przemysłowe są uzupełniane usługowymi. Niekiedy dominujące funkcje usługowe są dopełniane przemysłowymi. Można zatem stwierdzić, że analizowany układ przestrzenno-funkcjonalny jest złożony, ale również dynamiczny (tab. 3).

Tabela 3

Typologia dominacji funkcjonalnej gmin obszaru Metropolii Poznań*

Gmina	2006	2011	2016
Buk (SZ)	PU	UP	PU
Czerwonak (SW)	P	P	P
Dopiewo (SW)	P	PU	PU
Kleszczewo (SW)	X	UP	U
Komorniki (SW)	UP	U	U
Kostrzyn (SZ)	U	UP	UP
Kórnik (SW)	U	U	U
Luboń (SW)	UP	UP	U
Mosina (SW)	PU	PU	UP
Murwana Goślina (SZ)	P	PU	P
Oborniki (SZ)	PU	PU	PU
Pobiedziska (SZ)	UP	PU	UP
Poznań (C)	U	U	U
Puszczykowo (SW)	U	U	U
Rokietnica (SW)	PU	PU	PU
Skoki (SZ)	U	U	U
Stęszew (SZ)	P	PU	PU
Suchy Las (SW)	UP	UP	UP
Swarzędz (SW)	UP	UP	UP
Szamotuły (SZ)	U	UP	UP
Śrem (SZ)	PU	UP	UP
Tarnowo Podgórne (SW)	PU	PU	UP

*typologia ustalona na podstawie pracujących w podmiotach, w których liczba zatrudnionych przekracza 9.

Źródło: Opracowanie własne.

Wzrost znaczenia funkcji usługowych (szczególnie rynkowych) w Poznaniu oraz w strefie mu najbliższej należy tłumaczyć wzmocnieniem funkcji metropolitalnych o różnym zasięgu (regionalnym, krajowym i międzynarodowym). Stąd wynika wzrost liczby miejsc pracy i lokalizacji licznych firm i instytucji zajmujących się tego typu działalnością. Jest to naturalny efekt, związany z bliskością zlokalizowanych wcześniej w Poznaniu placówek usługowych i infrastruktury o znaczeniu ponadlokalnym. Funkcje usługowe charakteryzują się też większą wrażliwością na dostępność przestrzenną. Stąd funkcje, dla których dostępność przestrzenna jest warunkiem efektywnego działania, lokuje się w miejscach, gdzie renta sytuacyjna jest najwyższa.

Z kolei utrzymujące się znaczenie sfery produkcyjnej, ale również usługowej w strefie zewnętrznej, jest typowym zjawiskiem, które wiązać należy

z tendencją przenoszenia niektórych funkcji produkcyjnych i logistycznych na tereny peryferyjne, zgodnie z zasadą renty sytuacyjnej – czyli zagregowanych kosztów transportu z jednej strony oraz wielkości zajmowanych terenów z drugiej. Stąd wynika przestrzenna segregacja funkcji gospodarczych na obszarze Metropolii Poznań, które mogą się też zmieniać wraz z rozbudową i modernizacją infrastruktury oraz zmianą użytkowania terenów i ich dostępnością.

Literatura

- Bank Danych Lokalnych (<https://bdl.stat.gov.pl/>).
- Biała księga obszarów metropolitalnych, 2013, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa.
- Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej (<http://cbm.amu.edu.pl/category/publikacje/biblioteka-aglomeracji-poznanskiej/>).
- Budner W., 1999, *Funkcje administracyjne w strukturze gospodarczej miast średnich i dużych*, [w:] *Wybrane strategie rozwoju miast*. A. Sobczak (red.). Zeszyty Naukowe – seria I, 273. Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań.
- Centrum Badań Metropolitalnych, 2011, *Strategia rozwoju aglomeracji poznańskiej – METROPOLIA Poznań 2020*. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań.
- Centrum Badań Metropolitalnych, 2012, *Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej*. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań.
- Centrum Badań Metropolitalnych, 2016, *Koncepcja kierunków rozwoju przestrzennego Metropolii Poznań*. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań.
- Dupuy G., 1991, *L'urbanisme des réseaux, théories et méthodes*. Armand Colin, Paris.
- Dziewoński K., 1971, *Baza ekonomiczna i struktura funkcjonalna miast*. Prace Geograficzne, 87.
- Frankowski J., Szmytkowska M., 2015, *Regionalne zróżnicowanie nowych partnerstw miejskich w Polsce*. Zarządzanie Publiczne, 2(30): 131–150.
- Jerczyński M., 1977, *Funkcje i typy funkcjonalne polskich miast*, [w:] *Statystyczna charakterystyka miast. Funkcje dominujące*. GUS, Warszawa.
- Matczak A., 1992, *Zmiany w strukturze funkcjonalnej miast Polski w latach 1973–1983*, [w:] *Funkcja administracyjna miast*. Acta Univ. Lodz. Folia Geogr., 17.
- Sombart W., 1902, *Der moderne Kapitalismus*. 3 Bände. Duncker und Humblot, Leipzig.
- Stowarzyszenie Metropolia Poznań, *Statut SMP* (<http://www.aglomeracja.poznan.pl>).
- Zielona księga dotycząca obszarów metropolitalnych, 2012, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa.